

Jan Jadach (28 VIII 1949 – 4 XI 2021) – archiwista, historyk, bibliotekarz i regionalista

Jan Jadach urodził się 28 sierpnia 1949 roku w Jadach na Podkarpaciu. W rodzinnych Jadach spędził dzieciństwo i ukończył szkołę podstawową (1963). Edukację kontynuował w Liceum Ogólnokształcącym w Tarnobrzegu (1963–1967). Studia na Wydziale Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego ukończył w 1972 roku obroną pracy magisterskiej, którą przygotował pod kierunkiem naukowym Mariana Zgórniaka na temat: *Struktura organizacyjna Naczelnych Władz Wojskowych w Polsce w latach 1918–1939*. W okresie studiów (1967–1972) aktywnie włączył się w rytm życia studenckiego. Działalność w Samorządzie Studenckim, pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Rady Samorządu, kierował pracami Komisji Nauki Rady Samorządu II Domu Studenckiego UJ „Żaczek”. W roku 1973 został wiceprzewodniczącym Komitetu Organizacyjnego ds. Juwenaliów UJ, rok później jego przewodniczącym. W latach 1972–1973 przewodniczył Komisji Domów Studenckich Rady Uczelnianej Zrzeszenia Studentów Polskich UJ, pracował w Zarządzie Środowiskowym Akademickiego Związku Sportowego w Krakowie, gdzie objął funkcję kierownika Wydziału Sprzętu i Urządzeń Sportowych.

W latach 70. XX wieku związał się z Kielcami na długie lata. Podjął pracę w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Kielcach jako archiwista m.in. na stanowisku kierownika Gospodarstwa Pomocniczego „Usługi Archiwalne” (1973–1975), następnie w Instytucie Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Pracował kolejno jako asystent, starszy asystent, wykładowca – od 1 października

W latach 70. XX wieku związał się z Kielcami na długie lata. Podjął pracę w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Kielcach jako archiwista m.in. na stanowisku kierownika Gospodarstwa Pomocniczego „Usługi Archiwalne” (1973–1975), następnie w Instytucie Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Pracował kolejno jako asystent, starszy asystent, wykładowca – od 1 października

W latach 70. XX wieku związał się z Kielcami na długie lata. Podjął pracę w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Kielcach jako archiwista m.in. na stanowisku kierownika Gospodarstwa Pomocniczego „Usługi Archiwalne” (1973–1975), następnie w Instytucie Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Pracował kolejno jako asystent, starszy asystent, wykładowca – od 1 października

1975 roku do 30 września 1984 roku. Prowadził konwersatorium z historii współczesnej, ćwiczenia z historii Polski (1918–1944), ćwiczenia z metodologii historii. Był opiekunem Studenckiego Koła Naukowego Historyków (1979–1981), członkiem komisji rekrutacyjnych i egzaminacyjnych, a także, w latach 1979–1999, jurorem i członkiem Komitetu Okręgowego Olimpiady Historycznej w Kielcach¹.

Dnia 15 października 1984 roku rozpoczął pracę w Bibliotece Głównej Wyższej Szkoły Pedagogicznej – Czytelni Wydziału Pedagogicznego, na stanowisku młodszego bibliotekarza. Dwa lata później, 1 września 1986 roku, awansował na stanowisko bibliotekarza, a 1 stycznia 1989 roku na stanowisko starszego bibliotekarza. Z dniem 1 października 1993 roku otrzymał nominację na kierownika Czytelni Wydziału Pedagogicznego. W roku 1998 ukończył Studia Podyplomowe w zakresie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Rok później, 1 sierpnia 1999 roku, dzięki wysokim kwalifikacjom zawodowym i zdolnościom organizacyjnym osiągnął stanowisko kustosa bibliotecznego. Służbie bibliotecznej Uczelni poświęcił ponad trzydzieści lat. Dzień 31 marca 2015 roku był ostatnim dniem pracy.

Jan Jadach na wielu polach angażował się w bieżącą pracę i działalność Biblioteki. Z dużym zaangażowaniem uczestniczył w pracach działającej od 4 maja 1997 roku Komisji ds. Gromadzenia Zasobu, ze znanstwem analizował politykę gromadzenia zbiorów bibliotecznych, przedkładał wnioski dotyczące zakupów: nowości, antykwarycznych i aukcyjnych. Mocno podkreślał, że pomnażanie posiadanych zasobów, a przede wszystkim wzrost ich potencjału naukowego podniesie znaczenie Biblioteki jako warsztatu naukowego służącego pracownikom i studentom. W polityce gromadzenia zwracał szczególną uwagę na aspekt regionalny (wydawnictwa zwarte, czasopisma, dokumenty życia naukowego, społecznego, kulturalnego) – do tej roli predestynował Jana Jadacha aktywny udział w ruchu regionalistycznym, życiu społecznym i kulturalnym miasta Kielce i regionu świętokrzyskiego. Osobiście przekazywał do zbiorów Biblioteki publikacje książkowe, czasopisma, programy sesji, plakaty, programy wyborcze partii i ugrupowań politycznych, które w znacznym stopniu dokumentują życie społeczne, kulturalne i polityczne regionu. Często podkreślał, jak cenny i ważny jest w pracy naukowo-badawczej pracowników i studentów księgozbiór regionalny. Postulował utworzenie w Bibliotece centrum publikacji o regionie. Niewątpliwie miało to związek z ukierunkowaniem badań prowadzonych przez poszczególne wydziały, instytuty oraz tematami prac magisterskich na kierunkach: filologia polska, historia, bibliotekoznawstwo i informa-

¹ W tym miejscu należy wspomnieć, że w 1992 r. pod kierunkiem naukowym Lecha Stępkowskiego w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej powstała praca magisterska na temat: *Olimpiada Historyczna w Kielcach (1974–1989)*.

cja naukowa, geografia, pedagogika, biologia². Dużą wagę przykładał również do gromadzenia odpowiedniego pod względem tematycznym zasobu bibliotecznego przez Czytelnię Pedagogiczną.

Na podkreślenie zasługuje również działalność wystawiennicza Jana Jadacha, który był autorem lub współautorem wielu wystaw, bardzo często zróżnicowanych pod względem tematycznym, np.: 1987 – „Eligiusz Kozłowski (29 XI 1924 – 14 II 1987)”. Wystawa towarzyszyła zebraniu naukowemu poświęconemu pamięci zmarłego Profesora. Była znakomitym uzupełnieniem problematyki przedstawionej w trakcie spotkania, przybliżyła dorobek Profesora, jego wkład w poznawanie dziejów ojczystych i regionalnych, ich popularyzację, a także społeczną działalność i pracę Profesora³; 1991 – „Gustaw Herling-Grudziński – po 51-letniej nieobecności w Polsce”⁴. Przygotowanie tej wystawy możliwe było wówczas dzięki wydawnictwom emigracyjnym, które posiadała w swoim zasobie Biblioteka, a znaczna ich część pochodziła z daru Tadeusza A. Górskiego. Gustaw Herling-Grudziński w trakcie pobytu w Kielcach 25 maja 1991 roku zwiedził wystawę, a następnie ocenił w następujących słowach: „Nie wątpię, że sesja kielecka będzie równie udana, jak udana była poświęcona mi wystawa w Domu Środowisk Twórczych podczas mojej podróży”⁵; 1998 – „80-lecie odzyskania przez Polskę niepodległości”; wystaw nowości i stałych ekspozycji publikacji pracowników Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego.

W latach 1994–1996 i 2000–2002 Jan Jadach był członkiem Rady Bibliotecznej Uczelni, Rady Biblioteki, prowadził zajęcia z przysposobienia bibliotecznego i elementów informacji naukowej. Uczestniczył w posiedzeniach Kolegium Dziekana Wydziału Humanistycznego Rady Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego.

Początkowo w kręgu zainteresowań naukowych Jana Jadacha była historia wojskowości. Wkrótce jednak regionalizm – pojmowany jako umiłowanie „Małej Ojczyzny” w ramach ogólnonarodowego patriotyzmu, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji regionalnej, ochrony dziedzictwa kulturowego, warsztatu nauczyciela regionalisty – stał się wiodącym przedmiotem zainteresowań.

² *Biblioteka a regionalizm na przykładzie Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej* (2003) – promotor L. Stępkowski; *Życie katolików dekanatu miechowskiego w okresie międzywojennym* (2003) – promotor R. Renz; *Zakłady Starachowickie w II wojnie światowej* (2006) – promotor A. Massalski.

³ Wystawa przygotowana została we współpracy z L. Stępkowskim i Marią Domańską-Nogajczyk. Zob. też: J. Jadach, *Z działalności sekcji KTN*, „Studia Kieleckie” nr 2, 1987, s. 117-118.

⁴ Wystawa przygotowana została we współpracy z Marią Domańską-Nogajczyk.

⁵ Biblioteka UJK, sygn. R. 57; List Gustawa Herlinga-Grudzińskiego „Do prelegentów i słuchaczy sesji naukowej, Gustaw Herling-Grudziński, pisarz i dzieło”. List skierowany został na ręce Jana Paclawskiego i Ireny Furnal.

Podstawy regionalizmu poznał, rozwijał i pogłębiał w połowie lat 70. XX wieku jako członek Polskiego Towarzystwa Historycznego, w ramach którego działała Komisja Historii Regionalnej, kierowana przez Wojciecha Wrześcińskiego.

W roku 1977 Jan Jadach współorganizował w Kielcach sesję naukową na temat stanu badań nad dziejami Kielecczyny. W trakcie konferencji wspólnie z Zenonem Guldonem przedstawił referat zatytułowany: *Regionalizm w nauczaniu historii*⁶.

Zainteresowanie problematyką regionalną umocniła znajomość z Maciejem Zarębskim – założycielem i prezesem Staszowskiego Towarzystwa Kulturalnego. Dużą rolę odegrała również współpraca z Lechem Stępkowskim, autorem ponad stu różnego rodzaju publikacji związanych w dużej mierze z regionem świętokrzyskim – co wielokrotnie podkreślał Jan Jadach.

W roku 1993 Jan Jadach nawiązał współpracę z ośrodkiem regionalnym w Staszowie. Wkrótce został członkiem Staszowskiego Towarzystwa Kulturalnego oraz Rady Naukowej Muzeum Ziemi Staszowskiej. Jego udział w rozwoju staszowskiego środowiska regionalnego przynosił wymierne efekty. Czynnie uczestniczył w imprezach organizowanych przez Towarzystwo. Współorganizował Targi Wydawnictw Regionalnych w Staszowie w latach: 1998, 2000, 2002 i 2004. Brał udział w sesjach naukowych, których tematyka związana była z historią ziemi staszowskiej. Jako dydaktyk był jednym z wykładowców działającego w Staszowie na przełomie XX i XXI wieku Uniwersytetu Młodzieżowego Małych Ojczyzn. W roku 2004 współtworzył Świętokrzyskie Towarzystwo Regionalne w Zagnańsku. Pełnił wówczas funkcję sekretarza Towarzystwa, a od roku 2018 był jego wiceprezesem. Jan Jadach wniósł również swój wkład w rozwój Ośrodka Regionalizmu Świętokrzyskiego, który został otwarty 25 lipca 2004 roku. Dziesięć lat później, decyzją Świętokrzyskiego Towarzystwa Regionalnego, został on przekształcony w Ośrodek Świętokrzyskich Mateczników Patriotyzmu i Kultury. W maju 2016 roku współorganizował I Zjazd Gospodarzy Mateczników Polskości w gminie Zagnańsk, w trakcie którego została powołana do życia Krajowa Rada Mateczników Patriotyzmu i Kultury⁷. W latach 1998–2014 uczestniczył w pięciu Kongresach Regionalnych Towarzystw Kultury (Radom, Gorzów, Warszawa, Kielce, Bydgoszcz). Ponadto, jako członek Rady Mateczników, w latach 2006–2019 był współorganizatorem czternastu imprez integrujących środowisko twórcze regionu i Polski, o nazwie „Posiady w cieniu Bartka”. Swoją pasją

⁶ Z. Guldon, J. Jadach, *Regionalizm w nauczaniu historii*, w: *Dzieje Kielecczyny w historiografii Polski Ludowej. Stan i program badań (materiały sesji naukowej 6–7 maja 1977)*, red. Z. Guldon, M. Markowski, Kielce 1977, s. 155–175.

⁷ Szerzej na temat Mateczników Patriotyzmu i Kultury zob.: M.A. Zarębski, *Szlakiem Mateczników Polskości*, cz. 1, Zagnańsk–Warszawa 2019.

badawczą, w której dominowała problematyka regionalna, dzielił się na spotkaniach z młodzieżą gimnazjalną oraz słuchaczami Uniwersytetu III Wieku, działającego w Zagnańsku w latach 2011–2014.

Był redaktorem (lub współredaktorem) kilku pozycji książkowych wydanych w serii „Biblioteka Staszowska” i „Biblioteka Świętokrzyska”, autorem kilku wstępów i tekstów posłowia w wydawnictwach regionalnych, a także członkiem redakcji „Gońca Staszowskiego” i „Gońca Świętokrzyskiego”, na łamach których publikował materiały wspomnieniowe oraz teksty z zakresu historii, regionalizmu i bibliotekoznawstwa.

Jan Jadach aktywnie uczestniczył w społecznym ruchu regionalistycznym. Brał udział w kongresach regionalnych towarzystw kultury, zebraniach i posiedzeniach, podczas których rodziły się konkretne przedsięwzięcia – spotkania, odczyty, programy sesji, które niewątpliwie miały wpływ na popularyzację ruchu w regionie świętokrzyskim. Był członkiem Rady Krajowej Regionalnych Towarzystw Kultury i Ruchu Stowarzyszeń Regionalnych RP; członkiem Rady Krajowej Mateczników Patriotyzmu i Kultury; sekretarzem Rady Wojewódzkiej Świętokrzyskich Towarzystw Kulturalnych; sekretarzem Komitetu Organizacyjnego Targów Książki Regionalnej; sekretarzem KO IX Kongresu Regionalnych Towarzystw Kultury w Kielcach.

Jan Jadach zasiadał w licznych gremiach i uczestniczył w pracach wielu organizacji naukowych, towarzystw i organizacji. Przez wiele lat był sekretarzem i wiceprezesem Oddziału Kieleckiego Polskiego Towarzystwa Historycznego; sekretarzem Sekcji Historycznej Kieleckiego Towarzystwa Naukowego; wiceprezesem Komisji Rewizyjnej i członkiem Sądu Koleżeńkiego tegoż Towarzystwa; wiceprezesem Rady Wydziałowej Związku Nauczycielstwa Polskiego; członkiem Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Górnictwa Hutnictwa i Przemysłu Staropolskiego; członkiem Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Wsi Kieleckiej. Uczestniczył w walnych zebraniach Polskiego Towarzystwa Historycznego, powszechnych zjazdach historyków polskich, wielu spotkaniach organizowanych przez różne instytucje i towarzystwa regionalne.

Praca zawodowa, działalność naukowo-dydaktyczna, społeczno-organizatorska zyskała duże uznanie w oczach bezpośrednich przełożonych, władz państwowych i samorządowych, potwierdzone wieloma nagrodami i odznaczeniami, jak np.: nagrody Rektora 1998, 2000, 2003, 2006; Srebrna Odznaka Zrzeszenia Studentów Polskich (1973); Zasłużony Działacz Kultury (1979); Za Zasługi dla Kielecczyny (1983); Srebrny Krzyż Zasługi (2002); Medal Komisji Edukacji Narodowej (2009).

Dnia 23 września 2019 roku w siedzibie Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Kielcach odbył się benefis Jana Jadacha z okazji siedemdziesiątych urodzin,

pięćdziesięciolecia działalności publicznej i ponad trzydziestoletniej pracy bibliotecznej w placówce uniwersyteckiej. W trakcie spotkania zaprezentowana została książka jubilata – *Być regionalistą*⁸. Jej treścią są publikowane wcześniej materiały publicystyczne o tematyce historycznej i wspomnieniowej, poświęcone dziejom, współczesności i przyszłości regionalizmu. Z biegiem lat wiele artykułów Jana Jadacha zostało dostrzeżonych i znalazło się w obiegu naukowym w wydawnictwach poza regionem świętokrzyskim.

Jan Jadach zmarł 4 listopada 2021 roku, został pochowany na Cmentarzu Starym w Kielcach.

MARIA DOMAŃSKA-NOGAJCZYK

ORCID: 0000-0003-3637-0874

Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach

---

⁸ J. Jadach, *Być regionalistą – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość. Książka dedykowana Aleksandrowi Patkowskiemu – w stulecie regionalizmu świętokrzyskiego*, Zagnańsk 2019. Publikacja zawiera bibliografię podmiotowo-przedmiotową działalności naukowej, publicystycznej i społecznej autora za lata 1973–2019. Obejmuje następujące działy: Prace redakcyjne; Publikacje (artykuły, recenzje, wystąpienia); Wywiady, rozmowy; Wystąpienia i teksty niepublikowane; Wystawy; Dokumentacja (działalności naukowej, społecznej).